UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Anfang des Jahrs 1647. biß gegen Ende desselben zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90566467

§.XVIII. Evangelicorum Deliberation über das Kayserliche Project: deren Monita darüber; Schweden suchen durch die Chur-Bayerische Gesandten die Tractaten in puncto Gravaminum mit den Kayserlichen, zu ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-52129

Visual Library

1647. Mart.

Dem allen nach, ſo haben die Herren Kayſerlichen Commiſſarii nicht umgehen wollen, die Herren Abgeſandten an ſtatt ihrer gnädigſten und gnädigen Herren Principalen und Obern, alles Fleiſſes und gantz wohl-gemeynter Dingen zu erſuchen, zu erinnern und zu vermahnen, ſie wollen ſich dermahln in puncto Gravaminum zu Ruhe begeben, und weiter in ermeldte Kayſerliche Commiſſarios nicht allein vor ſich ſelbſt nicht dringen, ſondern auch bey offt-ermeldten Schwediſchen Plenipotentiarien daran ſeyn, daß auch ihrer ſeits an deme, ſo bereits bewilliget worden, ein Vergnügen getragen werde. Dann es erklären ſich die Kayſerliche Herren Plenipotentiarien ein vor allemahl, daß ſie ſich auf ein weiters und mehrers nicht werden treiben laſſen können noch wollen, ſondern gedencken bey dem letztern Aufſatz unveränderlich zu beharren. Sollte nun aber Jhro Kayſerliche Majeſtät auch die Catholiſchen Chur-Fürſten und Stände, wieder alles beſſer Verſehen von der andern Parthey deſſentwegen ferner mit Krieges-Macht angefochten werden, ſo müſten ſie es GOtt dem Allmächtigen befehlen, und würden gleichwohl ſolche unbillige Bemühungen aller ehrbaren Welt zu urtheilen ausſtellen. Jm übrigen aber ſich derjenigen Mittel gebrauchen, wie ihnen verhoffentlich zu einer ſo gerechten Sache auß GOttes Seegen und Beyſtand nicht ermangeln würden; dann ja die fremde Cronen wegen ihres beſondern Intereſſe, worüber ihnen bereits alle Satisfaction gegeben worden, keine Urſache haben, gegen Jhro Kayſerliche Majeſtät mit weiterer Feindſchafft zu verfahren, ſondern es müſte öffentlich bekennet werden, daß es nunmehr eintzig und allein zu einem hauptſächlichen Religions-Krieg ausſchlagen wollte. Es wollen ſich auch Jhre Kayſerliche Majeſtät zu den gehorſamen Chur-Fürſten und Ständen des Reichs Augſpurgiſcher Confeſſion dergleichen nicht, ſondern viel eines beſſern verſehen, und verhoffen, ſie alle ihre Conſilia zu Wiederbringung des Friedens und Vereinigung der Gemüther richten werden.

§. XVIII.

Evangelici deliberiren über das Kayſerliche Project.

Gleich folgenden Tags darauf, den 8. Mart. wurde über das oberwehnte Kayſerliche *Project* oder *Ultimatum*, nachdeme ſolches, am Sonntag zuvor per Dictaturam communiciret worden, in *Conſilio Evangelicorum* deliberiret, und weil die Schweden, von den Sachſen-Altenburgiſchen und Weymariſchen, dann dem Braunſchweig-Lüneburgiſchen Geſandten, Thumshirn, Höhern und *Lampadio* verlanget hatten, es möchten dieſe ihre Monita darüber ſchrifftlich zuſammen tragen; ſo fügte man ſolche Monita dem Kayſerlichen Project, gehöriger Orten, bey, und überlieferte, noch ſelbigen Abend, den neuen Aufſatz, denen Schweden, welche darauf ſolchen, mit dem engern Ausſchuß der Evangeliſchen Deputirten durchgiengen und approbirten.

Verfaſſen ihre Monita darüber.

Und ſtellen ſolche denen Schweden zu.

Salvius nahm ſodann über ſich, mit den Kayſerlichen Geſandten, nochmahln eine mündliche Conferentz darüber zu halten: weil aber demſelben, noch von der letzten Zuſammenkunfft her, im friſchen Andencken ſchwebete, wie hart es bey den Kayſerlichen damit halten würde; ſo ſahe man vor gut an, die Chur-Bäyeriſche Geſandten auf die Seite zu bringen, damit dieſe, in anteceſſum, den Kayſerlichen Plenipotentiariis zureden und ſelbige zu beſſern und mildern Gedancken præpariren möchten: Zu dem Ende proponirte *Salvius* denen Bäyern, daß, wann ſie in puncto Gravaminum den Evangelicis behülfflich ſeyn würden; man ihnen ſodann auch gute und erſprießliche Förderung in der Pfältziſchen Sache thun wolte. Die Bäyeriſchen nahmen dieſen Vortrag zu Hertzen, wolten aber zum voraus eine bündige Aſſecuration, intuitu Cauſæ Palatinæ haben: *Salvius* hingegen verlangte eben dergleichen Verſicherung in puncto Gravaminum, von jenen: dahero, weil kein Theil mit der würcklichen Aſſecuration den Anfang machen wolte, einige Tage, mit Tractaten über dieſen Punct zugebracht wurden. Die von den Evangelicis, über das obgedachte Kayſerliche Ultimatum gemachte Erinnerungen, waren alſo abgefaſſet, wie die ad marginem hierbey gefügte Noten ausweiſen.

Die Schweden ſuchen durch die Bäyeriſche Geſandten, die fernere Tractaten mit denen Kayſerlichen zu facilitiren.

1647. Mart. N. I. 1647. Mart.

Declaratio ultima Cæſareanorum 5. Martii Suecis exhibita.

RESOLUTIO EVANGELICORUM VIII. MART. SUECIS EXHIBITA

Circa Gravamina Ordinum utriusque Religionis eorumque compoſitionem actum & transactum eſt modo & forma ſequenti.

I.

Transactio Anno 1552. Paſſavii inita, & hanc 1555. ſecuta Pax Religioſa, prout ea 1566. Auguſtæ (a) & poſt in diverſis S. R. Imperii Comitiis Univerſalibus confirmata fuit, in omnibus ſuis Capitulis, unanimi Electorum, Principum, & Statuum utriusque Religionis conſenſu concluſis ac initis, rata habeatur, ſancteque & inviolabiliter ſervetur.

(a) *Vindelicorum*

Quæ verò de nonnullis in ea Articulis controverſis, hac Transactione, communi Partium placito ſtatuta ſunt, ea pro perpetua dictæ Pacis declaratione, tam in Judiciis quam alibi, obſervanda habebuntur, donec per Dei gratiam de Religione ipſa convenerit, non attenta cujusvis ſeu Eccleſiaſtici ſeu Politici, intra vel extra Imperium, quocunque tempore interpoſita Contradictione vel Proteſtatione, quæ omnes inanes & nihili, vigore horum declarantur. In reliquis omnibus autem inter utriusque Religionis Electores, Principes, Status, omnes & ſingulos, ſit æqualitas exacta (b), quatenus Formæ Reipublicæ (c) & præſenti Conventioni conformis eſt, violentiâ omni & via facti, uti alias, ita & hic inter utramque Partem perpetuo prohibita.

(b) *mutuaque*
(c) *Conſtitutionibus Imperii*

II.

Terminus à quo Reſtitutionis in Eccleſiaſticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata ſunt, ſit Dies 1. Jan. 1624. Fiat itaque Reſtitutio omnium Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis, comprehenſa Libera Imperii Nobilitate, ut & Communitatibus & Pagis Immediatis, plenariè & purè, caſſatis omnibus inte-

rim

1647. Mart. rim in iſtiusmodi cauſis latis, publicatis & inſtitutis Sententiis, Decretis, Transactionibus, Pactis ſeu dedititiis, ſeu aliis Executionibus, reductione ad Statum dicti Anni dieique (d) facta; (e) 1647. Mart.

(d) *in omnibus.*

(e) *Civitas AUGUSTA VINDELICORUM, DUNCKELSPULA, RAVENSBURGUM & BIBERACUM retineant Jura, Bona & Exercitium Religionis dicti Anni dieique, ſed ratione dignitatum Senatoriarum aliorumque munerum publicorum, ſit inter utrique Religioni addictos æqualitas idemque numerus.*

AQUISGRANI concedantur Auguſtanam Confeſſionem profitentibus & proteſtantibus, pro ædibus, quas antehac in urbe habuerunt, aliæ in urbe exteriori ad publicum Religionis Exercitium erigendum accommodatæ, admittanturque ii æque ac Catholici tam ad tribus, quam ſodalia & opificia.

SPIRA excedant Capuzini noviter introducti. DONAWERDA redeat in libertatem Eccleſiaſticam & Politicam, cauſa oppignorationis ad proxima Comitia rejecta.

Sub iſto Termino a quo comprehendatur etiam Comes Palatinus *Ludovicus Philippus*, non attento, quod dicto Anno 1624. in poſſeſſione ſui Patrimonii non fuerit; reſtituaturque tam in Eccleſiaſticis quam Politicis in eum, quo ante fuerat, ſtatum. (f) *E contra Epiſcopatus Mindanus Catholicis reſtituatur, ſaltem ad dies vitæ a moderno Domino Epiſcopo poſſidendus & fruendus cum conditione, ut poſt ipſius deceſſum alterni ex utraque Religione ſibi invicem ſuccedentes, novi eligantur aut poſtulentur Epiſcopi.*

(f) Quemadmodum etiam Terminus Anni 1624. nullum præjudicium creare debet, iis, qui ex capite Amniſtiæ vel aliunde reſtituendi veniunt.

III.

Bona Eccleſiaſtica Immediata quod attinet, ſive ſint (g) Archi-Epiſcopatus, Epiſcopatus, Prælaturæ, Abbatiæ, Balliviæ, Præpoſituræ, Commendaturæ ſive liberæ Fundationes Seculares, aut alia, unà cum reditibus, penſionibus aliisque quocunque nomine ſignatis, ſeu in urbibus ſeu rure ſitis, ea, Catholici ſeu Auguſt. Confeſſ. addicti 1.

(g) *Primatus,*

1647. Mart.

Jan. 1624. poſſederint, omnia & ſingula, nullo plane (h) excepto, ejus Religionis conſortes, qui dicto tempore in reali eorum poſſeſſione fuerunt (i) *ſive legitimam Electionem, Poſtulationem, Titulumque ad apprehendendam poſſeſſionem habilem adepti fuerunt*, in perpetuum tranquillè & imperturbate poſſideant, neutrique Parti liceat, contra alteram, ſeu in Judicio ſeu extra Judicium, negotium faceſſere, multo minus turbas aut impedimentum aliquod inferre.

Si igitur ſeu Catholicus, ſeu Auguſtanæ Confeſſionis Archi-Epiſcopus, Epiſcopus, Prælatus &c. ſolus vel etiam unà cum Capitularibus, ſeu ſingulis ſeu univerſis, aut etiam alii Religioſi, Religionem impoſterum mutârit, excidat illeſtatim ſuo Jure, honore tamen famâque illibatis, fructusque & reditus citra moram & exceptionem cedat; Capituloque aut cui id de Jure competit, integrum ſit, aliam perſonam, Religioni ei addictam (k) eligere aut poſtulare; relictis tamen Archiepiſcopo, Epiſcopo, Prælato &c. decedenti, fructibus & reditibus interea perceptis tam conſumtis quam extantibus.

Si ergo Status ſeu Catholici ſeu Auguſtanæ Confeſſioni addicti, Archi-Epiſcopatibus, (l) Beneficiis aut Præbendis ſuis Immediatis à 1. Jan. 1624. judicialiter vel extrajudicialiter exciderint, aut quocunque modo turbati fuerint, vigore harum illico, tam in Politicis quàm Eccleſiaſticis, omnibus novationibus abolitis, reſtituantur; ita quidem, ut quæcunque Bona Eccleſiaſtica Immediata 1. Jan. 1624. Catholico Præſule (m) regebantur, Catholicum Caput recipiant, & viciſſim quibus dicto Anno dieque Auguſtanæ Confeſſionis Præſul præfuit, præſit etiam impoſterum, remiſſis tamen, quæ una Pars contra alteram prætendere poſſet, perceptis interea fructibus, damnis & expenſis.

IV.

In omnibus Archi-Epiſcopatibus, Epiſcopatibus &c. Jura Eligendi & Po-

(h) *præter Epiſcopatum Osnabrugenſem, licet ei intra Terminum Caput Evangelicum non præfuerit,*

(i) Deleantur.

(k) *ad quam Beneficium iſtud vigore hujus Transactionis pertinet,*

(l) *Epiſcopatibus,*

(m) *Epiſcopatu Osnabrugenſi, ut ſupra, excepto,*

1647. Mart.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Poſtulandi juxta cujusque loci conſuetudines & Statuta antiqua, illibata maneant, quatenus illa Imperii Conſtitutionibus, Transactioni Paſſavienſi, Paci Religioſæ, & inprimis huic Declarationi & Transactioni ſunt conformia, & intuitu Archi-& Epiſcopatuum Auguſtanæ Confeſſioni addictis permanentium, ea nihil in ſe continent illi Confeſſioni adverſum.

Poſtulati verò ſeu Electi in Capitulationibus ſuis ſpondeant, ſe ſuſceptos Eccleſiaſticos Status & Beneficia nequaquam hereditario jure poſſeſſuros, aut id acturos, ut hereditaria fiant, ſed libera ſit ubique Capitulo & quibus id præterea pariter cum Capitulo pro more competit, tam Electio & Poſtulatio, quam Sede Vacante Adminiſtratio & Jurium Epiſcopalium Exercitium; operaque detur, ne Nobiles, Patricii, Gradibus Academicis inſigniti, aliæque perſonæ idoneæ, ubi id Fundationibus & Conſuetudini non adverſatur, excludantur, ſed ut potius in iis conſerventur.

V.

Ubi Sacra Cæſarea Majeſtas Jus Primariarum Precum exercuit, eæ Eidem etiam impoſterum maneant illibatæ, dummodo decedente Evangelico, in ejus Religionis Epiſcopatibus, Evangelicus, ad normam Statutorum & obſervantiæ idoneus Precibus fruatur.

In Mixtis vero ex utraque Religione ſeu Epiſcopatibus, ſeu aliis locis Immediatis, Precibus Primariis præſentatus non gaudeat, niſi Beneficium vacans conſors Religionis poſſederit.

Si quid Annatarum, Jurium Pallii, Confirmationum, Menſium Papalium & hujusmodi Jurium & Reſervationum nomine, in Bonis Statuum Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſiaſticis Immediatis (n) *prætendatur*, *quandocunque aut quomodocunque*, *id* executione â brachio Seculari impertienda careat.

In quorum autem Eccleſiaſticorum Bonorum Immediatorum Capitulis

(n) *Surrogetur*: à quocunque, quandocunque aut quomodocunque prætendatur, id validitate &

utrius-

1647. Mart. utriusque Religionis (o) *Canonici*, vigore præfati Termini, certo utrinque numero admittuntur, Menſesque Papales id temporis in uſu fuerunt: porro quoque, ſi decedentes (p) *Canonici* ex numero Catholicorum definito fuerint, obtineant, atque executioni, caſu eveniente, mandetur. (q)

(o) Capitulares

(p) Capitulares

(q) *modo Papalis Proviſio Capitulis immediatè è Curia Romana & tempore legitimo inſinuetur.*

VI.

Electi aut Poſtulati (r) Archi-Epiſcopus, Epiſcopus, Prælati Auguſtanæ Confeſſioni addicti, a Sacra Cæſarea Majeſtate, poſtquam intra annum Electionis aut Poſtulationis ſuæ fidem fecerint, & Juramenta Regalibus ſueta Feudis præſtiterint, absque ulla exceptione inveſtiantur, ultraque Taxæ Ordinariæ ſummam, inſuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendant.

(r) *Primas,*

Auguſtanæ Confeſſionis (s) Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, Prælati, aut Sede Vacante Capitula, & quibus adminiſtratio cum iis conjunctim competit, ad Univerſales æque ac Particulares Deputationum, Viſitationum, Reviſionum aliosque Conventus Imperiales literis ſolitis evocentur, & Suffragii Jure fruantur, prout quisque Statuum ante Religionis diſſidia, eorum Jurium particeps fuit. Quæ verò & quot perſonæ ad ejusmodi Conventus mitti debeant, de eo Præſulibus cum Capitulis & Conventualibus ſtatuere liberum eſto.

(s) *Primas,*

De Titulis Principum Eccleſiaſticorum ex Auguſtana Confeſſione, ita convenit, ut, absque tamen præjudicio Status & Dignitatis, Titulis *Electorum* & *Poſtulatorum* in Archi-Epiſcopum, Epiſcopum, Abbatem, Præpoſitum &c. inſigniantur.

Seſſionem autem in ſcamno inter Eccleſiaſticos & Seculares intermedio & transverſo capiant, quibus à tergo aſſideant in Conventu omnium Trium Imperii Collegiorum Director Cancellariæ Moguntinenſis, nomine Domini Archi-Epiſcopi, Actorum Comitialium generali directione fun-

1647. Mart. gens, & poſt ipſum Directores Collegii Principum collegialiter congregato à ſolis iſtius Collegii Actorum Directoribus. (t)

(t) *Quæ inter reſpective Primatem Germaniæ & Archi-Epiſcopos Magdeburgenſem & Salisburgenſem vertitur controverſia, amicabiliter componatur.*

VII.

Quot Capitulares & Canonici 1. Jan. 1624. uſpiam, (u) *excepto Capitulo Cathedrali Epiſcopatus Argentoratenſis*, vel Auguſtanæ Confeſſioni vel Catholici fuerunt, totidem illic ex utraque Religione erunt ſemper, nec decedentibus, niſi ejusdem Religionis conſortes, ſurrogentur; Si verò alicubi jam plures Catholici vel Auguſtanæ Confeſſionis Capitulares vel Canonici Beneficia poſſident, quam Anno 1624. Beneficia quidem & Præbendas ad vitam retineant; Mortuis verò hiſce ſupernumerariis, tamdiu Catholicis Auguſtanæ Confeſſioni addicti & his Catholici ſuccedant, donec redintegratus fuerit utriusque Religionis Capitularium & Canonicorum numerus, qui 1. Jan. 1624. exſtitit. Exercitium vero Religionis in Mixtis Epiſcopatibus ita reſtituatur & permaneat, ubi & quatenus id Ao. 1624. palam receptum permiſſumque fuit, hisque omnibus (w) nec eligendo, nec præſentando, aut aliter quidquam detrimenti creetur.

(u) & ita etiam Argentorati,

(w) *quæ ſuperius poſita ſunt,*

VIII.

Qui Archi-Epiſcopatus, Epiſcopatus & aliæ Fundationes atque Bona Eccleſiaſtica Immediata in Satisfactionem conceſſerunt, ex his præjudicium ſentiant nullum, ſed Conventionibus ſuis relinquantur. (x)

(x) *Quia etiam antehac ab Auguſtanæ Confeſſioni addictis deſignatio quædam lit. A. notata, Bona Immediata continens, exhibita fuit, in quam errores nonnulli irrepſerunt, placuit eam nullius momenti declarare, & exinde neutri Parti damni quidquam irrogare.*

IX.

Quæcunque Monaſteria, Collegia, Balliviæ, Commendæ, Templa, Fundationes, Scholæ, Hoſpitalia aliavè Bona Eccleſiaſtica Mediata, ut & illorum reditus juraque, quocunque no-

1647. Mart. mine ea appellata fuerint, Auguſtanæ Confeſſioni Electores, Principes, Status, Anno 1624. 1. Jan. poſſederunt, eadem omnia & ſingula ſive retenta ſemper, ſive reſtituta, ſive vigore hujus Transactionis reſtituenda, iidem poſſideant perpetuo, donec controverſiæ Religionis amicabili (y) *compoſitione* definiantur, non attentis exceptionibus, ſive ante ſive poſt Transactionem Paſſavienſem aut Pacem Religioſam reformata aut occupata, (z) fuiſſe dicantur; Unicum ſolumque hujus Transactionis, Reſtitutionis Obſervantiæque futuræ fundamentum ſit 1. Jan. 1624. habita Poſſeſſio, irritis prorſus Exceptionibus, quæ ex introducto alicubi locorum Exercitio Interimiſtico vel anterioribus aut ſecutis Pactis, generalibus aut ſpecialibus, Transactionibus vel litibus motis cauſisvè deciſis, vel etiam Decretis, Mandatis, Reſcriptis, Paritoriis, Reverſalibus, Litispendentiis, vel aliis quibuscunque prætextibus (aa) deſumi poſſent.

Ubi igitur ſupradictorum omnium Bonorum eorundemque pertinentium fructuumvè Auguſtanæ Confeſſionis Statibus aliquid quovismodo ac prætextu ſive Judicialiter ſive extrajudicialiter à dicto tempore interverſum aut ademtum eſt, omninò abſque mora & indiſtinctè, & inter illa ſpecialiter etiam Monaſteria, Fundationes atque Bona Eccleſiaſtica omnia & ſingula à Principe Wurtenbergico poſſeſſa, cum ſuis pertinentiis, reditibus & acceſſionibus ubicunque ſitis, unà cum amotis Documentis, in priorem ſtatum reſtituantur. (bb)

(cc) *Hinc tamen excepta ſunto Monaſterium S. Georgii in Nigra Sylva, Monaſterium Reichenbach, itemque Monaſterium Blaubeuren, cum Ditione cognomine ad Domum Auſtriacam ſpectante, & Heidenheim, pro quingentis millibus florenorum Rhenenſium Electori Bavariæ tradita, cujus tamen reluitio Duci Wurtenbergiæ pro eadem ſumma libera ſit.*

Omnia quoque Monaſteria, Fundationes, Sodalitia Mediata, quæ 1. Jan.

1647. Mart.

(y) Partium compoſitione univerſali

(z) *aut quæ non de vel in Territorio Evangelicorum ſita, vel exemta, vel aliis Statibus jure Suffraganatus, Diaconatus, aliave quavis ratione obligata*

(aa) *& rationibus*

(bb) *nec Evangelici poſthac in habita vel recuperata poſſeſſione ullo modo turbentur, ſed perpetuo conſerventur & protegantur.*

(cc) Expungantur hæc.

1624.

1647. Mart. 1624. Catholici realiter poſſederunt, poſſideant & ipſi ſimiliter, ut ut in Auguſtanæ Confeſſionis Statuum Territoriis & Ditionibus ea ſita ſint, non tamen in alios Religioſorum Ordines, quam quorum Regulis primitus dicata ſunt, commutentur, niſi talium Religioſorum Ordo planè interciderit; tunc enim Magiſtratui Catholicorum liberum eſto, ex alio in Germania (dd) uſitato Ordine novos Religioſos ſubſtituere: In quibuscunque verò Fundationibus, Eccleſiis Collegiatis, Monaſteriis, Hoſpitalibus ejusmodi Mediatis, Catholici & Auguſtanæ Confeſſioni addicti promiſcuè vixerunt, vivant etiam poſthac promiſcui, numero prorſus eodem, qui 1. Jan. 1624. ibidem repertus fuit: Publicum etiam Religionis Exercitium idem maneat, quod quovis in loco, dicto Anno dieque uſitatum fuit, absque unius vel alterius Partis impedimento. In quibuscunque etiam Fundationibus Mediatis Anno 1624. 1. Jan. Sacra Cæſarea Majeſtas Preces Primarias exercuit, exerceat etiam eas impoſterum, ad modum circa Bona Immediata ſuperius explicatum. (ee) *Idem plane* obſervetur in Menſibus Papalibus (ff) conferant etiam Archi-Epiſcopi, & ſiquibus aliis id juris competit, Beneficia Menſium Extraordinariorum.

Quod ſi quoque Auguſtanæ Confeſſione addicti in ejusmodi Bonis Eccleſiaſticis Mediatis, dicto Anno dieque Catholicis realiter plene vel ex parte poſſeſſis, Jura Præſentandi, Inſpectionis, Viſitandi, Confirmandi, Corrigendi, Protectionis, Aperturæ, Hoſpitationis, Servitiorum, Operarum habuerunt, item Parochos Præpoſitos ibi aluerunt, Jura iſta illis ſalva tectaque maneant, (gg) modò per hoc in iſtiusmodi Bonis Eccleſiaſticis Mediatis inſtituto Catholicæ Religionis nihil præjudicetur, ac Magiſtratui Catholicorum Eccleſiaſtico ſua Jura ex inſtituto Ordinis (hh) competentia, ſalva & illibata ſint. (ii) *Quibus etiam, ſi Electiones aut Collationes Præbendarum vacantium debito tempore factæ non fuerint, Jus devolutum ſalvum eſto.*

(dd) *ante diſſidia Religionis exorta*

(ee) Hic

(ff) *quod ſupra de iis Art. V. diſpoſitum eſt.*

(gg) *& ſi Electiones debito tempore modove non fiant, Præbendarum vacantium diſtributio & collatio in ejusdem Religionis perſonas, cujus decedens fuit, ex Jure devoluto ad eosdem pertineat:*

(hh) *in ipſos Religioſos*

(ii) Deleantur usque ad verba: *ſalvum eſto.*

1647. Mart.

(kk) *Quod ad Status & Civitates Imperii aliis altioribus Imperii Statibus per Oppignorationem Imperialem ſubjectos, aut etiam alia Bona Patrimonialia Imperii, vel certi alicujus Status Imperii alii oppignorata attinet, ſi quis ſuper prætenſa Reluitione quidquam Juris ad ſe ſpectare exiſtimaverit, liberum eſto actionem deſuper coram competente Judice intentare, nec aliter teneatur poſſeſſor re oppignorata decedere, niſi ſervato juris ordine, ſententia contra eundem lata, ad parendum reluitioni condemnatus fuerit.*

(kk) Hiſce ſubſtituatur ex Declaratione Evangelicorum nuperrima Art. *IX.* §. *de Bonis Oppignoratis &c.* per totum. (*Vide ſupra pag. 93. ſeq.*) 1647. Mart.

X.

Libera & Immediata Imperii Nobilitas unà cum ſubditis & bonis ſuis in iis locis, ubi ratione certorum bonorum & reſpectu Territorii & domicilii, aliis Statibus non reperiantur ſubjecti, vigore Pacis Religioſæ illimitatæ præſentisque Conventionis, in Juribus Religionem concernentibus, penitus æquata maneat ſupra dictis Electoribus, Principibus & Statibus, nec in iis ſub quocunque prætextu impediatur aut turbetur; turbati vero omnes omninò reſtituantur in integrum.

XI.

(ll) Liberæ Imperii Civitates, prout omnes atque ſingulæ ſub appellatione Statuum Imperii, non tantum in Pace Religionis & præſenti ejusdem Declaratione, ſed & alias ubique indubitanter continentur, ita ex illarum numero eæ, in quibus unica tantum Religio in uſu eſt, tam ratione Juris Reformandi, quam aliorum caſuum Religionem concernentium, in Territoriis ſuis & reſpectu ſubditorum, non minus ac intra muros & ſuburbia, aliis Statibus Imperii Superioribus omnimodò æquales, adeoque de iſtis generaliter diſpoſita & conventa, de his quoque dicta & intellecta ſunto.

(ll) *Surrogetur pariter Articulus dictæ Declarationis Evangelicorum XI.* (*Vide ſupra pag. 94.*)

Quod ſi tamen in iis Civitatibus, in quibus præter Auguſtanæ Confeſſionis Exercitium nullum inter Eccleſias Parochiales admiſſum eſt,

ali-

1647. Mart. aliqui Catholici Cives commorentur, atque ibidem aliqua Capitula, Eccleſiæ Collegiatæ, Monaſteria & Cœnobia, ſive Mediatè ſive Immediatè ſubjecta, quæ Catholicis vigore Termini de Anno 1624. relinqui debent, conſtructa ſint, dictis Civibus ibidem plenum Catholicæ Religionis Exercitium cum pleno uſu omnium Sacramentorum frequentare indeque percipere fas & jus eſto. 1647. Mart.

Illæ Civitates Imperiales, quæ ſive uni ſive utrique Religioni addictæ ab Anno 1624. propter Religionem vel Bona Eccleſiaſtica antè aut poſt Transactionem Paſſavienſem, & ſubſecutam Pacem Religioſam occupata & reformata, vel alias intuitu Religionis in Politicis quocunque nomine, ſive extra ſive judicialiter aggravatæ ſunt, in eum ſtatum, in quo Calendis Jan. prædicti anni, tam in Sacris quam in Prophanis fuerunt, non minus ac reliqui Status Imperii ſuperiores pleniſſime reponantur, inque eo absque ulteriori turbatione perinde atque illæ, quæ tum temporis adhuc poſſederunt, aut interea poſſeſſionem recuperârunt, usque ad amicabilem Religionum compoſitionem conſerventur.

Quod ad Civitatem Auguſtanam attinet, Cives ibidem Auguſtanæ Confeſſioni addicti, cum ratione Exercitii Religionis, dudum in priſtinum ſtatum reſtituti ſint, etiam in Politicis in eum reſtituantur, quo A. 1624. 1. Jan. fuerunt, atque inſuper illis Scholæ, Hoſpitalia, Xenodochia, Noſocomia, Stipendia, Fundationes ad pias cauſas, & quæ his annexa ſunt, reddantur: Catholicis ex altera parte Civibus etiam ſuis Scholis, Stipendiis, Fundationibus &c. permanſuris. Templorum vero uſus, quæ dicto Anno 1624. habuerunt, ita reſtituatur, ut talium templorum chori Catholicis proprii permaneant; In reliquo autem templorum corpore liceat, tam Auguſtanæ Confeſſionis quam Catholicæ Religionis Civibus, ſtatis & ſeparatis horis ſuum divinum cul-

1647. Mart. tum peragere, neutrique alterum turbare aut interpellare fas eſto.

Et quoniam reſpectu Civitatis Biberach, Dunkelſpuel & Kaufbeura diverſæ querimoniæ tam quoad Statum Politicum quam Eccleſiaſticum prolata fuerunt, de quorum tamen juſtitia vel injuſtitia non liqueat, nomine Cæſareæ Majeſtatis conceſſum eſt, quod hujusmodi Gravati per Commiſſarios à Cæſarea Majeſtate ex utraque Religione deputandos audiri, cauſaque cognita juxta dictamen Pacis Religioſæ & præſentis Conventionis, eorum Gravamina decidi ac removeri debeant. Idemque obſervetur, ſiquæ ex Civitatibus Imperii Catholicis, ſive integræ Catholicæ ſint, ſive utriusque Religionis Exercitium ibidem vigeat, in hujusmodi rebus gravatam conqueratur.

Civitas Aquisgrani in eo ſtatu permaneant, in quo vigore Sententiæ à Cæſare *RVDOLPHO* II. hucusque fuit. De reſtitutione verò Donavverdæ in proximis agatur Comitiis.

XII.

(mm) Quantum deinde ad Comites, Barones, Nobiles, Vaſallos, Communitatesque, qui *Statibus* Imperii Immediatis tanquam *Status* Provinciales & Mediati ſubjecti ſunt, & reliquos eorum ſubditos pertinet, qui quidem ſive publicum ſive privatum Auguſtanæ Confeſſionis Exercitium uſu obtinuiſſe aſſerunt, & generatim, quod libertatem credendi, unius vel alterius Religionis Statuum Immediatorum ſubditis permittendam concernit, cum hujusmodi Statibus Immediatis, cum Jure Superioritatis & Territorii ex communi per totum Imperium hactenus uſitata praxi, etiam Jus Reformandi Religionem competat, atque in hac ipſa Conventione, vigore præcedentium Articulorum ſtabilitum ſit, ac dudum in Pace Religionis talium Statuum ſubditis, ſi à Religione ſui Superioris diſſentiant, Beneficium Emigrandi conceſſum, inſuper majoris concordiæ inter

(mm) *Surrogetur Art. Evangelicorum XII. mutatis mutandis.* (*vide ſupra pag. 94. ſeq.*)

Sta-

1647. Mart. Status ſtabiliendæ cauſâ cautum fuerit, quod nemo alienos ſubditos ad ſuam Religionem pertrahere, allicere, eave cauſâ in defenſionem vel Protectionem ſuſcipere, illis ve ulla ratione patrocinari debeat, conventum eſt, hoc idem porrò quoque ab Utriusque Religionis Statibus obſervari, nullique Statui Mediato jus, quod ipſi ratione Territorii & Superioritatis in negotio Religionis competit, impediri oportere. 1647. Mart.

Interea tamen Status Immediati Catholici tam erga eos Landaſſios, Vaſallos & Subditos ſibi ſubjectos, qui 1624. nullo certo pacto, ſed ſola conniventia, aut etiam invitis ſuis Superioribus uſum & exercitium Auguſtanæ Confeſſionis habuerunt, quam ergo alios, qui nullum uſu obtinuerunt, eidem tamen Confeſſioni addicti ſunt, ita ſe benignos & clementes exhibebunt, ut nemo juſtam conquerendi cauſam habere poſſit, modò ejusmodi Landſaſſii, Vaſalli, Subditi in cæteris officium ſuum cum debita erga Superiores reverentia, diligenter adimpleant, nullisque turbationibus anſam præbeant; Idem quoque obſervabunt Auguſtanæ Confeſſionis Status Imperii Immediati erga ſuos, ſi quos habent, Catholicæ Religionis ſibi ſubjectos.

Quod ſi verò aliqua inter tales Immediatos Imperii Status, eorumque ſubditos & Status Provinciales antehac Pacta interceſſiſſent, Tanſactiones & Conventiones de Exercitio Religionis vel introducendo, permittendo, conſervando aut abrogando initæ eſſent, hujusmodi Pacta, Transactiones, Conventiones & Permiſſiones, ſicut nominatim ea, quæ hoc nomine ab Electore Moguntinenſi cum Civitate Erfurdia, itemque Colonienſi de Epiſcopatu Hildeſienſi cum Ducibus Brunsvicenſibus pacta, itemque in Epiſcopatibus Osnabrugenſi & Mindano, usque ad Annum 1624. permiſſa ſunt, rata illa atque firma permanento, nec ab iisdem, niſi mutuo paciſcentium conſenſu recedere liceat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

1647. Mart. XIII. 1647. Febr.

(nn) Quamvis autem Reginæ Sueciæ Legati, ut & S. Romani Imperii Electorum, Principum & Statuum Auguſtanæ Confeſſionis Deputati Conſilarii & Agentes ſatis inſtanter interceſſerint, ut non ſolum Principibus, Statibusque Auguſtanæ Confeſſionis unà cum Ducatibus & Ditionibus Hereditariis per Sileſiam ipſorumque ſubditis, ut & Civitati Vratislavienſi, ſed etiam per Regnum Bohemiæ, Marchionatum Moraviæ & alias Hereditarias Auſtriacæ Domus Superioris, Inferioris & Interioris Auſtriæ Provincias, Auguſtanæ Confeſſionis Exercitum eidem addictis incolis & ſubditis reſtitueretur, & nemo ob ejusdem Confeſſionis profeſſionem Loco, Bonis ac Dignitatibus cedere cogeretur; tamen cum S. Cæſareæ Majeſtatis nomine conſtanter declaratum ſit, quod in hujusmodi ſuis Regnis & Provinciis Hereditariis â nemine ſibi leges & modum præſcribi pati poſſit, ſibique Jus Reformandi in negotio Religionis minime negandum exiſtimet, quod alii Reges & Principes, imò minimi quique Magiſtratus, tam intra quam extra Imperium, ſibimet ipſis competere aſſerunt: Atque inſuper additum, quod S. Majeſtas nullo quidem pacto (ad quod nulla ratione ſe adſtrictam eſſe velle, per expreſſum proteſtatur) ſed ex mera clementia & in gratiam intercedentium Legatorum & Statuum, iis, qui extra Bohemiam, Moraviam Auſtriamque Superiorem & Inferiorem in ceteris adhuc commorantur Provinciis Hereditariis, hactenus inter Status Provinciales habiti & numerati, neceſſitatem Religionis cauſâ emigrandi, usque ad finem Anni à nato Chriſto 1656. non imponet, ſed eos, modo in reliquis ſe tales, quales erga ſuum Dominum & ſummum Principem decet, præſtent, clementer tolerabit; Quod etiam reliquos ſubditos inferioris conditionis Auguſtanæ Confeſſionis adhuc ibidem addictos, clementer tractabit, nec ulli præterea violentiam intentabit. Item cum Religionis cauſâ vel præfixo termino,

(nn) Tota hæc cauſa committitur Dominis Plenipotentiariis Svecicis: *Non dubitant tamen Evangelici, hoc ſaltem à Cæſarea Majeſtate impetrari poſſe, ut ſingulis Circulis & quaternionibus in Regno Bohemiæ, Moraviæ & Auſtriacis Provinciis, ad publicum Auguſtanæ Confeſſionis Exercitium certa templa concedantur exulibusque reditus in patriam indulgeatur: Sileſiæ verò Principibus atque Statibus Evangelicis, ut & Ducatibus & Ditionibus Hereditariis, ipſorumque ſubditis atque Civitati Vratislavienſi, Pacta cum Electore Saxoniæ vigore Commiſſionis Imperatoriæ Anno 1621. inita, ſerventur: Eodemque Jure exules & Civitas Egrana gaudeat. Nec enim Evangelici ſalva conſcientia unquam adprobare poterunt, quenquam propterea Patria, Bonis, Pactis & Privilegiis excidere, quod Deo obediat, & veritatem Chriſti à Prophetis & Apoſtolis propagatam profiteatur.*

1647. Mart. mino, vel ſponte emigraverint, bonaque ſua immobilia vendere commode non poſſit, quod illis, ſtatis anni temporibus, impetrata prius à Magiſtratu loci venia, liber aditus rerum ſuarum inſpiciendarum & curandarum cauſa patere debeat; Et quod Duces Sileſiæ in Brigk, Lignitz, Munſterberg & Oels, item Civitas Vratislavienſis, juxta gratiam ipſis Anno 1635. factam, & ſcriptis eo nomine ad Cæſaream Majeſtatem, tanquam Regem Bohemiæ, elogiis humillime acceptatam, in conceſſo libero Auguſtanæ Confeſſionis Exercitio manutenebuntur; dicti Legati Suecici Statuumque Imperii Deputati, ultra iſtas Cæſareas declarationes & conceſſiones, fortius inſiſtendum non eſſe, ſed amore reducendæ Pacis publicæ acquieſcendum judicârunt. 1647. Mart.

XIV.

(oo) Palatino Solisbacenſi, ſicut hactenus, ita etiam impoſterum ſimiliter & Viduæ Hilpolſteinenſi, pro ſe ſuisque Aulicis Miniſtris, Conſiliariis, Officialibus & Servis, intra Aulæ parietes & ædes ſacras illuc pertinentes, liberum pateat Auguſtanæ Confeſſionis Exercitium, & ſi quid hoc nomine turbatum, redintegretur in eum, quo Anno 1624. 1. Jan. fuerat, ſtatum. In reliquis Jus ſublime Territorii, tam quoad Eccleſiaſtica quam Politica, Principi totius Palatinatus Neoburgici Regimini univerſali præfecto maneat ſalvum: ita tamen, ut ſubditos Auguſtanæ Confeſſioni addictos, ea qua ſupra in genere conventum eſt, indulgentia tractet.

(oo) *Surrogetur Art. noſter XIV.* *(Vide ſupra p. 95.)*

XV.

(pp) Porro, etiamſi ſupra Art. XII. ſatis ſuperque Immediatorum Ordinum Imperii ſubditis, uni vel alteri à ſuis Superioribus diverſæ Religioni addictis, cautum videatur; tamen ut plenius eisdem proſpectum ſit, atque futuris querimoniis obviam eatur, ulterius conventum eſt, quod ſubditi Catholicorum Auguſtanæ Confeſſioni adhærentes, ut & hujus Confeſſionis Statuum Catholici ſubditi, qui-

(pp) *Surrogetur Art. noſter XV.* *(Vide ſupra p. 96.)*

1644. Mart. bus alias nec Pacto nec Uſu diuturno nec Privilegio, ſuæ ſingularis Religionis Exercitium permiſſum deprehenditur, cum rerum & fortunarum ſuarum præcipiti jactura emigrare non teneantur: Sed interea, dum Superiorum ſuorum clementia & gratia tolerantur, nullis novitatibus nec publice nec privatim anſam præbeant; interea nullibi ob Religionem deſpicatui habeantur, nec à Mercatorum, Tribuum, Societatumque communione, Hereditatibus, Legatis, Hoſpitalibus, Noſocomiis, Eleemoſynis aliisque muniis ſive publicis ſive privatis, Religionis ſolius reſpectu, nec etiam honeſtis ſepulturæ locis & conductibus arceantur, multo minus quidquam pro exhibitione cadaverum, præter Jura Stolæ Parochialibus Eccleſiaſticis, à funeribus ſingulorum defunctorum debita exigatur; ſed in his omnibus & ſimilibus, pari cum concivibus jure habeantur, æquali juſtitia protectioneque tuti.

Quod ſi vel juſta Superioris juſſione, vel ſua ſponte emigrare ſubditus cujuscunque ſortis voluerit, aut quod ſuum eſt, vendere, liberum ei ſit, aut retentis bonis aut alienatis diſcedere, retenta per miniſtros Religioni in loco, unde diſceſſit, addictos adminiſtrare, & ſtatis anni temporibus, impetrata tamen prius à Magiſtratu loci venia, ad ſua redire.

Emigratio quoque, ſivè voluntaria ſive neceſſaria ſit, prætextu ſervitutis aut alio, neutiquam difficilior reddatur, nec iis, qui emigraturi ſunt, teſtimonia Nativitatis, Ingenuitatis, Manumiſſionis, cogniti Opificii, honeſtæ vitæ denegentur, nec iidem Reverſalibus inuſitatis, aut clauſulis vel juramentis de non mutanda Religione, aut etiam detractionibus, ſteurarum nomine, plus æquo prægraventur.

Quod vero ad Terminum attinet, liberum ſit cuivis Magiſtratui, quem velit, præfigere, ne tamen quinquennio minorem à prima publica juſſio-

1647. Mart. ne numerandum. Cujus Termini propagationem emigranti vel emigrantibus ex legitimis cauſis Magiſtratui dijudicandis, ad ſecundum & tertium quinquennium concedendum, ſed non ultra, poſtulare liceat. 1644. Mart.

XVI.

A ſola qualitate Feudali vel Subfeudali, ſive à Regno Bohemiæ, aut ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperii (qq) procedant, Jus Reformandi non dependeat, ſed Feuda iſta & Subfeuda, nec non Vaſalli, Subditi, & Bona Eccleſiaſtica, in cauſis Religionis, quidquid Juris Domininus Feudi ex ſolo dominio directo prætendat, introduxerit aut ſibi arrogârit, ex ſtatu Anni 1624. 1. Jan. perpetuo cenſeatur; Quæque judicialiter vel extrajudicialiter de facto innovata fuerint, tollantur, & in priſtinum Statum reſtituantur. (rr) *Sin verò certa eo nomine Pacta, vel in ipſa Inveſtiturarum conceſſione, vel aliter, partium, quarum intereſſet, voluntate interceſſerint, aut aliud uſu diuturno obtinuerit, porrò quoque talia Pacta atque uſu obtenta obſerventur.*

(qq) *ſive aliunde*

(rr) Territorii Jure vel ante vel poſt Terminum Anni 1624. controverſo, donec ſuper Poſſeſſorio & Petitorio cognoſcatur & decidatur, poſſeſſori præfati Anni idem jus eſto.

In iis locis ubi Catholici & Auguſtanæ Confeſſionis Status, ex æquo, Jure Superioritatis fruuntur, tam ratione Publici Exercitii, quam aliarum rerum Religionem concernentium idem ſtatus maneat, qui fuit dicto Anno dieque. *Territorii jure controverſo, vel ante vel poſt terminum Anni 1624. donec ſuper Poſſeſſorio & Petitorio cognoſcatur ac decidatur, poſſeſſori præfati anni idem jus eſto.*

(ss) Deleantur.

Sola Criminalis Jurisdictio, Cent-Gericht, ſolumque Jus Gladii, (tt) *cui reliqua Superioritatis Territorialis Jura conjuncta non ſunt*, & Retentionis, Patronatus, Filialitatis, (uu) Jus Reformandi non tribuunt: Quæ itaque, hoc colore, Reformationes hucusque irrepſerunt, Pactisque intruſa ſunt, caſſantor, gravati reſtituuntor, ab ejusmodi impoſterum penitus abſtinetor.

(tt) Deleantur.

(uu) *Neque conjunctim neque diviſim.*

1647. Mart. XVII. 1647. Mart.

Ratione Redituum cujuscunque generis, ad Bona Eccleſiaſtica eorumque poſſeſſores pertinentium, ante omnia obſervetur id, quod in Pace Religionis §. Dagegen ſollen die Stände der Augſpurgiſchen *Confeſſion &c.* §. Alsdann auch denen Ständen der alten Religion ꝛc. diſpoſitum invenitur; ii verò Reditus, Cenſus, Decimæ, Penſiones, quæ vigore jam dictæ Pacis Religionis, Statibus Auguſtanæ Confeſſionis, ob Mediatas vel Immediatas Fundationes Eccleſiaſticas, ante vel poſt Pacem Religioſam acquiſitas, è Catholicorum Provinciis debentur, quorumque in poſſeſſione vel quaſi percipiendi 1624. 1. Jan. fuerunt, absque ulla exceptione ſolvantur.

Si alicubi etiam Auguſtanæ Confeſſionis Status quædam Protectionis, Advocatiæ, Aperturæ, Hoſpitationis, Operarum, aut alia Jura in (ww) *Eccleſiaſticorum Catholicorum bonis*, ſive intra ſive extra Territorium ſitis, legitimo Uſu & Conceſſione habuerunt, quemadmodum etiam Catholici Status, ſi quid ejusmodi ipſis circa Bona Eccleſiaſtica Auguſtanæ Confeſſionis Statibus acquiſita competit, omnes ex æquo, Jura ſua priſtina retineant: ita tamen, ut ne per (xx) *tales prætextus*, Bonorum Eccleſiaſticorum reditus nimium prægraventur (yy) *& exhauriantur, ac propterea Fundationum leges obſervari nequeant.*

(ww) Catholicorum Eccleſiaſticorum Bonis & Ditionibus.

(xx) Uſum Jurium ejusmodi.

(yy) Deleantur.

Reditus etiam, nec non Decimæ, Canones & Penſiones, Auguſtanæ Confeſſionis Statibus, Fundationibus jam deſtructis & collapſis, ex alienis Territoriis debitæ, iis exſolvantur, qui Anno 1624. 1. Jan. in poſſeſſione perceptionis vel quaſi fuerunt, quæ vero ab Anno 1624. deſtructæ fuerunt, aut in futurum concident, earum Penſiones etiam ex alienis Territoriis, Domino deſtructi Monaſterii ſeu loci, in quo id ſitum fuit, exſolvantur. Quæ itidem Fundationes 1. Jan. 1624. in poſſeſſione vel quaſi Juris Decimandi è Bonis Novalibus in alieno Territorio fuerunt, ſint etiam impoſterum,

nihil

1647. Mart. nihil autem novi juris quæratur. Inter cœteros Status Imperii & ſubditos id juris eſto, quod Jus Commune vel cujusque loci conſuetudo (zz) de Decimis ex Bonis Novalibus conſtituit, aut per pactiones voluntarias conventum eſt. 1647. Mart.

(zz) *et obſervantia*

XVIII.

(aaa)Circa Jurisdictionem Eccleſiaſticam obſervetur id, quod in Pace Religionis §. Damit auch obberührte beyderſeits ꝛc. ordinatum eſt, quantum verò ad cauſas Matrimoniales attinet, ſi utraque pars Auguſtanæ Confeſſioni addicta fuerit, controverſia inter ipſos mota, eorum Magiſtratui dijudicanda relinquatur, niſi in Forum Catholicum conſentiant, Jurisdictionemque Epiſcopalem, ſivè tacitè ſive expreſſe, prorogent. Quod ſi vero pars rea Catholica fuerit, coram Epiſcopo Ordinario iſtius diœceſis, aut proximo Catholico conveniatur. (bbb)

(aaa) Surrogetur Articulus noſter XVIII. additis & deletis addendis & delendis. (*Supra p.97.*)

(bbb) *Ad conſequendos tamen Reditus, Cenſus, Decimas & Penſiones in iis Evangelicorum Ditionibus, ubi Catholici Anno 1624. notoriè in poſſeſſione vel quaſi exercitii Jurisdictionis Eccleſiaſticæ fuerunt, utantur ii eadem poſthac quoque, ſed non niſi in exigendis his Penſionibus, & quidem poſt tertiam demum denunciationem.*

Cognitio vero, quis ſit Auguſtanæ Confeſſionis? ſi quæſtio de Immediato aliquo Imperii Statu in Pacem Religionis recipiendo, aut ejusdem Privilegiis donando vel etiam privando agatur, utique ad Imperatorem & Status utrinque paciſcentes pertinebit, cum utrorumque ex æquo interſit.

Sin vero de iis quæratur, qui in Immediatorum Imperii Statuum terris degunt, & aliam, quam revera colunt, Religionem jactant, res utique ad magiſtratus ordinarii cognitionem pertinebit, ad evitandas lites & jurgia, quæ inde inter vicinos unius vel alterius Religionis Status, ſeſe talibus cognitionibus in alieno Territorio immiſcere volentes, ſuboriri poſſent.

XIX.

Utriusque Religionis Magiſtratus

1647. Mart. ſevere & rigoroſe prohibeat, ne quisquam publice privatimve concionando, docendo, diſputando, ſcribendo, conſulendo, Transactionem Paſſavienſem, Pacem Religioſam vel hanc inprimis ſeu Declarationem ſeu Transactionem, uspiam impugnet, dubiamve faciat, aut aſſertiones contrarias inde deducere conetur, (ccc) ſed ſi dubii quid hinc aut aliunde incidat, aut in Judiciis, ex cauſis Pacem Religioſam aut hanc Transactionem tangentibus reſultet, resque ad paria Vota deveniat, de eo inter utriusque Religionis Proceres non niſi amicabili ratione tranſigatur.

(ccc) *Quidquid etiam contrarii hactenus vel editum vel promulgatum, vel publicatum fuerit, irritum eſto.*

XX.

In Conventibus Deputatorum Imperii Ordinariis, numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur, de perſonis autem in proximis Comitiis ſtatuatur. In horum Conventibus itemque Comitiis Univerſalibus, ſive ex uno, ſive duobus aut tribus Imperii Collegiis, quacunque occaſione aut ad quæcunque negotia, Deputandi veniant, æquetur deputatorum numerus ex utriusque Religionis Proceribus. Ubi Extraordinariis Commiſſionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, ſi res inter Auguſtanæ Confeſſionis Status verſatur, ſoli eidem Confeſſioni addicti deputentur; Si inter Catholicos, ſoli Catholici; ſi inter Catholicos & Auguſtanæ Confesſionis Status, Utriusque Religionis pari numero Commiſſarii denominentur & ordinentur. (ddd) *Placuit etiam, ut Commiſſarii quidem res à ſe geſtas referant, & vota quidem ſua ſubjungant, inſtar tamen Sententiæ nihil definiant.*

(ddd) Deleantur hæc.

XXI.

Quod ſi dubia in cauſis exercitium Religionis, Bonaque Eccleſiaſtica concernentibus oriantur, & vel à Camera Imperiali, vel Judicio Imperatoris Aulico ad deciſionem Statuum Imperii, remittantur: Item ſi ad quæſtiones in Comitiis ſive Univerſalibus ſive Particularibus propoſitas, ex una parte Auguſtanæ Confeſſionis Status in di-

(eee) *Surrogetur Art. noſter XXI. (Supra p. 98.)*

verſas

1647. Mart.

1647. Mart. verſas abeunt ſententias, ſola amicabili compoſitione diſſenſio componatur, ac propoſita dubia reſolvantur, non attenta Votorum pluralitate. 1617. Mart.

In cauſis vero Collectarum & aliis, Statum Imperii Politicum concernentibus, hactenus à multis retro Seculis obſervatus per Majora concludendi modus porro etiam obſervetur, liberumque nihilominus ſit iis Statibus, qui ob inæqualitatem Matriculæ aut infortunia ſeſe gravatos in cauſis Collectarum ſentiunt, rationibus Cæſareæ Majeſtati explicatis, vel Exemtionem vel Moderationem impoſitarum publico Decreto Collectarum petere.

XXII.

(fff) Actum præterea eſt, cum ob enatas ex præſenti bello mutationes, conſultum videatur, Judicium Cameræ Imperialis ad alium univerſis Imperii Statibus commodiorem locum, Erfurdiam ſcilicet Civitatem, ad Archi Epiſcopatum Moguntinenſem pertinentem transferri, tum etiam de modo Præſentandi Iudices & Aſſeſſores aliter diſponere, idque in præſenti Congreſſu ob Statuum paucitatem negotiique gravitatem, adeo facile expediri nequeat, ut his de rebus in proximis Comitiis per Imperatorem, de conſilio Electorum indicendis, agatur & conveniatur, deliberationesque in nupero Deputatorum Imperii Conventu Francofurtenſi habitæ, effectui dentur: Interea tamen Status, de præſentandis mature, in locum demortuorum, novis in Iudicium Camerale Aſſeſſoribus, admoneantur, Cæſareaque Majeſtas operam det, ut non ſolum in iſto Judicio Camerali, cauſæ Eccleſiaſticæ, adlectis ex utraque Religione pari numero Aſſeſſoribus, diſcutiantur & judicentur, ſed idem etiam in Judicio Aulico obſervetur, huicque fini aliquot Auguſtanæ Confeſſionis doctos & rerum Imperii peritos viros adſciſcat, ſervatis quoad Proceſſum, iisdem cum Ordinatione Cameræ, legibus, quantum quidem cauſarum illuc devolutarum natura patitur.

(fff) *Itidem ſurrogetur Evangelicorum Art. XXII. ſalvo tamen eo*, ſi quid Regno Bohemiæ in Civitate Egrana juris competierit.

NB.
Inſerenda hæc ad Verſiculum *Transferendæ Cameræ Spirenſis*.

Si quæ vero dubia circa interpretationem Conſtitutionum & Receſſuum Imperii Publicorum occurrunt, aut in dijudicandis cauſis Eccleſiaſticis, ex paritate Aſſeſſorum UtriusqueReligionis, contrariæ oriantur ſententiæ, remittuntor ad Comitia Imperii Univerſalia, niſi interea amicabili partium compoſitione finiantur.

Atque in Aulico non minus, quam in Camerali Imperatoris Judicio, Privilegia Primæ Inſtantiæ, Auſtregarum, Jura & Privilegia de Non-Appellando, Statibus Imperii illibata ſunto, nec per Mandata aut Commiſſiones, aut quovis alio modo, turbantor.

§. XIX.

Volmar und Salvius fangen die Tractaten in puncto Gravaminum wieder an.

Mitlerweile hatten nun die Bayeriſchen Geſandten, um ihre Poſtulata wegen der Chur und Pfaltz ꝛc. deſto mehr zu befördern, Gelegenheit genommen, denen Kayſerlichen Geſandten, ohnvermerckter Dinge, die weitere gütliche Handlung in puncto Gravaminum einzurathen: Dahero zwiſchen dem Kayſerlichen Geſandten Volmar, und dem Schwediſchen Legat *Salvio*, in deſſen Quartier, ein freundliches Colloquium in Lateiniſcher Sprache am 16. und 17ten Mart. gehalten wurde, wobey Graf Trautmannsdorff um deswillen nicht zugegen seyn wollte, weil er ſich das letzte mahl über den *Salvium* und deſſen bezeugte Kaltſinnigkeit, auch gegebene empfindliche Repliquen, allzuſehr geärgert hatte. Bey dieſer Conferenz wurde nun zum Objecto genommen, was die Evangelici zu allerlezt zuſammen getragen hatten. Das von *Salvio* ſelbſt gehaltene, und einigen Evangelicis hernacher communicirte hier beygefügte Protocoll ſub N. I. zeiget, wieweit man bey einem oder andern Articul über eingekommen, und was noch zu weiterer Compoſition ausgeſtellet worden ſeye: Die Kayſerlichen Geſandten aber hatten indeſſen über dreyerley Puncten, nehmlich (a) de Bonis oppignoratis; (b) de Autonomia & Juribus ſubditorum circa Religionem, und (c) de Religione in Sileſia & Provinciis Auſtriacis, ihre Meinung, in beſondere Aufſätze gebracht, welche dem *Salvio*, bey ſolcher Conferenz zugeſtellt wurden, und als Beylagen ſub. A. B. C. dem Protocoll ſub. N. I. angefüget werden.

Derer Kayſerlichen Project (a) über die Pfandſchafften (b) de Autonomia ſubditor. (c) von der Religion in denen Erb-Landen.

Damit man aber einen noch deutlichern Begriff von allem, was bey ſolcher Conferenz vorgangen, und reſpective ausgeſtellt worden, haben möge; wird nicht undienſam ſeyn, die vollſtändige Relation ſub. N. II. beyzufügen.

N. I.

Summa Capita Colloquii inter Dominum VOLMAR & Dominum SALVIUM, in puncto Gravaminum habiti, Osnabrugis, 16. & 17. Martii Anno 1647.

Proœmium placet.

Art. 1. Placet per totum.

Art. 2.